והא מיפליג פליג עילויה דתניא *רבי יהודה אומר מעלין את המדומע באחד ומאה רבי שמעון בן אלעזר אומר נותן עיניו בצד זה ואוכל מצד אחד · דרבי יהודה עדיפא מדר"ש בן אלעזר : **מתני'** *האבן שע"פ החבית מטה על צדה והיא נופלת, היתה בין החביות מגביה ומטה על צדה והיא נופלת · מעות שעל הכר מנער את הכר והן נופלות. *היתה עליו *לשלשת מקנחה בסמרטוט היתה של עור נותנין עליה מים עד שתכלה : **גמ'** אמר רב הונא אמר רב *לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור : [היתה בין החביות כו'] : °מאן תנא דכל היכא דאיכא איסורא והיתרא, בהיתרא טרחינן באיסורא לא טרחינן? אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן רשב"ג היא דתנן *הבורר קטנית ביו"ט ב"ש אומרים בורר אוכל ואוכל וב"ה אומרים בורר כדרכו בחיקו ובתמחוי *ותניא אמר רשב"ג במה דברים אמורים שאוכל מרובה על הפסולת, אבל פסולת מרובה על האוכל דברי הכל בורר אוכל והא הכא דכי אוכל מרובה על הפסולת דמי הכא נמי כיון דאי בעי למישקל לא משתקיל ליה יין עד דשקיל לה (א) לאבן כפסולת מרובה על האוכל דמי : היתה בין החביות מגביה : תניא רבי יוסי אומר היתה החבית מונחת באוצר או שהיו כלי זכוכית מונחין תחתיה מגביה למקום אחר ומטה על צדה והיא נופלת ונוטל הימנה מה שצריך לו ומחזירה למקומה : מעות שעל הכר : אמר רב חייא בר אשי אמר רב לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור, אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן *לא שנו אלא לצורך גופו אבל לצורך מקומו מטלטלו ועודן עליו וכן תני חייא בר רב מדיפתי לא שנו אלא לצורך גופו אבל לצורך מקומו מטלטלו ועודן עליו : מעות שעל הכר מנער וכו' : א"ר אושעיא שכח ארנקי בחצר מניח עליה ככר או תינוק ומטלטלה, אמר רב יצחק שכח לבינה בחצר מניח עליה ככר או תינוק ומטלטלה, אמר רבי יהודה בר שילא אמר ר' אסי פעם אחת שכחו דסקיא מלאה מעות בסרטיא ובאו ושאלו את ר' יוחנן ואמר להן הניחו עליה ככר או תינוק וטלטלוה, אמר מר זוטרא הלכתא ככל הני שמעתתא בשוכח רב אשי אמר אפילו שכח נמי [לא] ולא אמרו *ככר או תינוק אלא למת בלבד, אביי מנח כפא אכיפי רבא מנח סכינא אבר יונה ומטלטלה, אמר רב יוסף כמה חריפא שמעתא דדרדקי אימור דאמור רבנן בשוכח, לכתחילה מי אמור? אמר אביי אי לאו *דאדם חשוב אנא כפא אכיפי למה לי הא חזו למיזגא עלייהו אמר רבא אנא אי לאו דאדם חשוב אנא סכינא אבר יונה למה לי, הא חזו לי לאומצא, טעמא דחזי לאומצא, הא לא חזי לאומצא לא-*למימרא דרבא כרבי יהודה סבירא ליה והאמר רבא לשמעיה טווי לי בר אווזא ושדי מיעיה לשונרא?

התם

והא מיפליג פליג עילויה · ואמר כיון דאפשר ליה למיעבד עונג שבת בכה"ג ליתן עיניו בצד זה ולאכול בצד אחר אין מעלין : **דרבי יהודה עדיפא** · מיקל טפי טורחא ואמר כיון דיכול ליתן (עליו) עיניו בצד זה ולאכול בצד זה לא הוי מתקן בהעלאתו ומעלין : **מתני' מטה על צדה** · מטה חבית על צדה אם צריך ליטול מן היין והאבן טפלת ולא יטלנה בידים : **היתה בין החביות** · וירא שלא תפול האבן על החביות וישברם : **מגביה** · לחבית כולה ומסלקה מבין החביות ושם מטה על צדה : **לשלשת** · שום דבר מיאוס כגון רוק או צואה : **מקנחה בסמרטוט** · ולא יתן עליה מים דהתם כר של בגד הוא ובגד שרייתו במים הוא כבוסו : **היתה** · לשלשת זו על כר של עור דלאו בר כיבוס הוא : **נותן עליה מים עד שתכלה** · ומיהו כיבוס ממש לא (ב) דהואיל וסתם כרים וכסתות רכים נינהו שייך למימר בהו כיבוס בעורות רכין ומיהו שרייתן לא זהו כבוסן וכן מפורש בזבחים בפרק דם חטאת : **גמ' לא שנו** · מטה על צדה דחבית : **אלא בשכח** · ששכח האבן עליה בין השמשות ולא מדעת : **נעשה חבית בסיס לדבר האסור** · ואסור להטותה שאף החבית מוקצה : **מאן תנא** · דמתניתין דקתני מגביה ומטה על צדה דאית ליה דכי טרח מטרח בחבית דהוי היתרא ולא יטול האבן ממש דהוי איסורא ואע"ג דהשתא נמי אבן מטלטל בהדי חבית : **רבן שמעון** · אליבא דבית הלל : **בורר אוכל ואוכל** · המאכל יטול והפסולת ישאר בכלי : **בורר כדרכו** · נוטל פסולת ומניח אוכל אם ירצה : **כשהאוכל מרובה על הפסולת** · דאי שקיל אוכל מפיש בטרחא : **דברי הכל בורר אוכל** · דבהיתרא טרח ולא באיסורא ופרכינן והא הכא דמתניתין דאוכל מרובה על הפסולת וכי מגביה האבן עם החבית טרח טפי והוה (ג) למשקל פסולת כר"ש: **כיון דאי בעי למשקל** · לכולי יין מן החבית לא משתקיל ליה יין שבשוליה עד דשקיל ומגבה לה לחבית ,כפסולת מרובה דמי דאי בתחלתו לא מגבה לה לחבית סוף מיבעי ליה לאגבוהה או לחבית הלכך הוה ליה מפיש בטרחא : ה"ג לא משתקל ליה (ד) עד דשקיל לה ול"ג עד דשקיל לה לאבן : **היתה החבית מונחת באוצר** · כלומר במקום מכונס שאוצרין שם חביות הרבה ודואג שמא יטלנה ותפול האבן על החבית שאצלה : **לא שנו** · דמנער : **נעשה** · הכר בסיס למעות ואף הכר אסור בטלטול : **לא שנו** · דמנערה ואינו מטלטלה בעודן עליה : **אלא שצריך לגופו** · של כר לשכב עליו הלכך בניעור סגיא ושדי ליה באתרייהו : **אבל צריך למקומו** · של כר מטלטלו עם המעות למקום אחר : דסקיא מלאה מעות גרסינן : **בסרטיא** · רה"ר : **הניחו עליה ככר או תינוק** · דלישתרי לטלטלה אגבייהו תוך ד' אמות וטלטלוה פחות פחות מד' אמות או במחילה של בני אדם כדאמרי' בעירובין (דף מג:) : **בשוכח** · אבל במניח מדעת מערב (יום) שבת לא התירו לו לטלטלה ע"י ככר או תינוק : **אלא למת** · משום כבוד הבריות כשמוטל בחמה : **אביי מנח כפא אכיפי** · מניח תרווד על העומרים לטלטלן אגב תרווד : **אבר יונה** · חי [בלא] מליח : **חריפא שמעתא דדרדקי** · סבורים הם שהם חריפים : **אימר דאמור רבנן** · באדרנקי ודסקיא מניח עליה ככר או תינוק בשלחה ובמקום התורפה ומשום הפסד ממון : **אמר אביי** · אנא שפיר מטלטלנא כיפי ואפילו בלא תרווד : **אי לאו דאדם חשוב אנא** · ואנא מחמיר על עצמי שלא ילמדו ממני להקל באסורין : **כפא אכיפי למה לי** · בלאו כפא נמי שרי לטלטליהו דהא חזו למיזגא עלייהו : **לאומצא** · לאוכלו חי בשבת שיש בני אדם שדעתן יפה ואוכלים בשר חי וקרו לה אומצא : **הא לא חזי לאומצא לא** · ואע"ג דחזו לשונרא דאמרינן מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים : **כר' יהודה** · במסכת ביצה (ד' ו:) : **טווי לי בר אווזא** · ביום טוב : **ושדי מיעיה לשונרא** · אלמא מטלטל להו משום שונרא ואע"ג דהאידנא לא חזי לאדם דלאו אורח ארעא למיכלא ביום טוב ומיהו מאתמול לאדם הוו קיימי :

שאוכל מרובה על הפסולת · פי' בקונטרס משום דהשתא הוי טרחא יתירא למישקליה לאוכל ואינו נראה לר"י דאי משום טרחא הוי מאי קאמרי בסמוך הכא נמי כיון דאי בעי למישקל לא מישתקיל ליה עד דשקיל ליה לאבן כפסולת מרובה על האוכל דמי היכי הוי משום האי טעמא כפסולת מרובה על האוכל ולכך הולך רש"י לפרש דל"ג עד דשקיל ליה לאבן על כן נראה לר"ת דטעמא משום דכי אוכל מרובה על הפסולת הוה פסולת כבטל לגבי רובו ומותר ליטלו מן האוכל ולזורקו אבל פסולת מרובה על האוכל לא בטיל ליה פסולת *לגבי אוכל והשתא אתי שפיר גירסת הספרים דגבי חבית נמי כיון דאי בעי למישקל לא משתקיל ליה (ה) עד דשקיל ליה לאבן כפסולת מרובה על האוכל דמי דכיון שאין יכול כלל ליטול מן היין בלא נטילת האבן לא חשיב כבטיל לגבי האוכל כיון שהאוכל אינו ניכר כלל ואינו יכול ליטול הימנו כשהאבן על פי החבית · מ"ר · והא דמוקי לה בספ"ק דביצה (ד' יד: ושם) כגון דנפיש בטרחא וזוטר בשיעורא *האוכל קאי ולא אפסולת ולפירש"י קאי אפסולת ולא אאוכל [וע"כ לא יברור ספסולת דנפיש בטירחא]:

לא שנו אלא בשכח · ואית תרתי דרב למה לי וי"ל חדא מכלל חבירתה איתמר והא לא תקשה תרתי מתני' למה לי-דהוה אמינא אבן ודאי שרי בשכח שנראה טפי ככיסוי החבית אבל מעות שעל גבי הכר אפילו בשכח ה"א דאסיר :

התם

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פכ"ה מהל' שבת הל' יז טוש"ע א"ח סי' שט סעיף ד :

יד ב מיי' פכ"ב שם הל' יח טוש"ע א"ח סי' שכ סעיף ט :

טו ג מיי' פכ"ה שם הלכה יז טוש"ע א"ח סי' שט סעיף ד :

טז ד ה מיי' פ"ג מהל' י"ט הל' טו סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקי סעיף ב :

נ"ל לגבי אוכל והאוכל לא בטל לגבי פסולת משום דחשיב וע"כ בורר את האוכל והשתא כו'

יז ו מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה יז טוש"ע א"ח סי' שט סעיף ה:

יח ז מיי' פכ"ו שם הלכה כא סמג שם טוש"ע א"ח סי' שיא סעיף ה :

נ"ל האוכל קאי שהאוכל נפיש בטרחא ואפ"ה בורר אוכל הואיל וזוטר בשיעורא ולא בטל ליה פסולת

נושא
בסיס
לדבר האסור
(אבן על פי החבית)

רבינו חננאל

ואקשינן אמאי והא קא מתקן טיבלא תמצא עושה מעשה בשבת ופרקי' ר' יהודה דאמר כי מעלין את המדומע כר' אליעזר סבירא ליה דאמר תרומה בעינא מחתא . פי' תרומה שנפלה בחולין אין מחשבין אותה שנתערבה בכל החולין אלא כאילו נתונה במקום אחד היא וכשנופל ממאה ואחד סאין סאה אנן אומרין כי היא היא התרומה . אבל שאר החולין מתוקנין היו מקודם . ולא היה אסור אלא זו הסאה שנופלה במקום התרומה שנפלה בלבד. דתנן סאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה ונדמעו ונפל מן המדומע למקום אחד. ר' אליעזר אומר מדומע כתרומה ודאי . פי' סאה תרומה שנפלה לתוך חמשים סאין חולין ועוד נפלה מאלו החמשים ואחד סאין סאה אחת לששים סאה חולין ר' אליעזר סבר הכל אסור חמשים הראשונים וששים האחרונים שאני אומר הסאה של תרומה עצמה היא שנפלה בששים האחרונים לפי שאין המדומע עולה אלא בא' ומאה ואין באחד מהן סאה בעת נפילתה בהן והכ"א אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון פי' סאה שנפלה לחמשים סאין ונפלה מאלו החמשים סאין לפחות מחמשים מדמעת אבל אם נפלה סאה לששים סאין עולה לפי שאילו היתה סאה במאה סאין ואחת היתה עולה וחזרנו עוד להקשות אימור דשמעת ליה לר' אליעזר שמחשב מכלל נ"א סאין הללו הסאה האחת שנפלה לס' סאין אחרות תרומה כולה . ומדמעת עד מאה ואחת לחומרא לקולא לתקן בשבת מי שמעת ליה ולא עמדה ופירקנן פירוק אחר והוא ר' יהודה סבר לה כר' שמעון דתנן סאה של תרומה שנפלה למאה חולין ונדמעו ולא הספיק להגביהה עד שנפלה האחרת הרי זו אסורה ור' שמעון מתיר ת"ק סבר כיון שלא הגביהה נמצא שנפלו ב' סאין למאה סאין ואין עולין כי פחות ממאה הן . ור' שמעון סבר מאותה העת שנפלה סאה תרומה למאה חולין הותרו המאה . ונשארו חולין בהכשרן . וסאה אחת בתוכן תרומה התרומה היא אסורה בלבד וכשנפלה אחר כן עוד סאה אחרת תרומה עליהן על מאה חולין נפלה ועולה כו' ופרקי' לה ודברים פשוטין הן . והדרנן ומוקמינן ר' יהודה דמתני' כר' שמעון בן אלעזר דאמר נותן עיניו בצד זה כלומר מחשב להוציא התרומה מצד זה ואוכל מצד אחר ש"מ כי התרומה מחתא במקום אחד . ואקשינן וכי ר' יהודה בר' שמעון בן אלעזר סבירא ליה והא מפלג פליג עליה דתניא ר' יהודה אומר מעלין את המדומע באחד ומאה ר' שמעון אומר נותן עיניו בצד זה ואוכל מצד זה ומפרקי' דר' יהודה עדיפא שר' יהודה מתיר אפי' להעלותה ור' שמעון אינו מתיר להעלותה אלא לתת עיניו בצד זה ולאכול מצד זה . ותרוויהו סבירא להו סאה תרומה שנפלה למאה חולין בעת שנפלה למאה מותרין הן ובתקונן הן ואין צריכין תיקון אלא סילוק סאה אחת מהן בלבד במקום התרומה : **פיסקא** האבן שעל

מסורת הש"ס

[תוספ' פט"ז]

[לעיל קכה:]

זבחים לד.

[פי' צוחת תרנגולים · ערוך]

[לעיל קכה: ע"ש]

ביצה יד:

ג"ז שם ע"ש

[לעיל נ: מג:]

[לעיל נח. וש"נ]

ביצה לג.

הגהות הב"ח

(א) גמ' דשקיל לה כפסולת כצ"ל ותיבת לאבן נמחק :
(ב) רש"י ד"ה נותן וכו' כיבוס ממש לא דהואיל :
(ג) ד"ה דברי הכל וכו' והוה ליה למשקל :
(ד) ד"ה ה"ג לא משתקיל ליה יין עד :
(ה) תוס' ד"ה שאוכל וכו' לא משתקיל ליה יין עד :

גליון הש"ס

גמ' מאן תנא דכל היכא דאיכא איסורא והיתרא. עיין לעיל דף נא ע"ב תוס' ד"ה אינו מטל :

רב נסים גאון

מרציאין חלק אחד והשאר מותר לישראל ותמצא עיקר דבר זה בסיפרי מכל חלבו את מקדשו ממנו שאם נפל לתוכו הרי זה מקדשו מיכן אמרו תרומה עולה באחד ומאה אין לי אלא תרומה טהורה ותמצא במשנת תרומות ותוספות תרומות מזה הענין הרבה ועיקרו מה שהזכרנו' ובגמ' דערלה בפרק ב' (ירושלמי שם הלכה א) מניין שהן עולין אמר ר' יונה כתיב (במדבר יח) מכל חלבו את מקדשו ממנו דבר שאתה מרים ממנו שאם יפול לתוכו הרי זה מקדשו וכמה הוא אחד ממאה ואיתא נמי בפרק ד' דתרומות התרומה צריך להרים כמה שהוא במשנה במסכת ערלה בראש פרק ב' התרומה ותרומת מעשר של דמאי מצטרפין זה עם זה ואינו צריך להרים וכו' וטעמו של דבר לפי שהתרומות והחלה והביכורים הם נכסי כהן וצריך להרים תרומה ויתנה ואם לא ירים ויתן לו הרי זה גוזל ממנו ואין להם בעלים שראויין להם לפיכך אינו צריך להרים